

LUND UNIVERSITY

Dendrokronologisk analys av sorgenfri, lusthuset, förfallen bod, klockstapel, gamla ladugården eller mangårdsbyggnaden på Flöxhults säteri, Älgåult

Linderson, Hans

2012

Document Version:
Förlagets slutgiltiga version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Linderson, H. (2012). *Dendrokronologisk analys av sorgenfri, lusthuset, förfallen bod, klockstapel, gamla ladugården eller mangårdsbyggnaden på Flöxhults säteri, Älgåult*. (Dendrorapporter i Lund; Vol. 2012:39). Lund University.

Total number of authors:

1

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

20 Augusti 2012

Nationella Laboratoriet för Vedanatomi och Dendrokronologi, rapport nr 2012:39
Hans Linderson
**DENDROKRONOLOGISK ANALYS AV SORGENFRI, LUSTHUSET,
FÖRFALLEN BOD, KLOCKSTAPEL, GAMLA LADUGÅRDEN ELLER
MANGÅRDSBYGGNADEN PÅ FLÖXHULTS SÄTERI, ÄLGHULT**

Uppdragsgivare: Agneta Mejer, Bredmansgatan 4D, 75224 Uppsala.

Område: Älgkult **Prov nr:** 61521-61546 **Antal prover/angivna träd:** 26

Dendrokronologiskt objekt/provnummer: Sorgenfri 1-5 & 24-26, Lusthuset 6-12, förfallen Bod 13-18, Klockspel 19, Ladugård återanvänt 20-22, vårdträd-typ 23.

Information: Den lokala provbeskrivningen (kolumn 2 från vänster) beskriver husväggens ungefärliga placering till exempel E= östvägg, W= väst osv, M=mellanvägg(detaljbeskrivning om dess placering görs i beskrivningen av den enskilda byggnaden. Stockvarvet har beräknats så att 1= syllstock (nederst), 2=näst nederst osv. I vissa lägen kan detta vara problemmatiskt att ange exakt. Då motsvarar 1= nedersta stockvarvet i rummet.

Resultat:

CATRAS Dendro nr:	Nr : Riktning Stock-varv	Träd slag	Antal år ; 2 radier om inget annat anges	Splint (Sp) Bark (B) Vank. (W)	Datering av yttersta årsring i provet	Beräknat Fällningsår E(Efter) V(vinterhalv-året)**	Trädets Egenålder uppskattn
61521	1:W5	Tall	69 (1 radie)	Sp=37, ej W	1785	V 1785/86	90-110
61522	2:W4	Tall	117	Sp=53, W	1779	1784 ± 5*	120-140
61523	3:W6	Tall	97 (1 radie)	Sp=52, W	1785	V 1785/86	100-120
61524	4:W2	Tall	86 (1 radie)	Sp=49, ej W	1785	V 1785/86	90-110
61525	5:S7	Tall	42 (1 radie)	Ej W	1784	1786 ± 2	70-90
61526	6:W5	Tall	146	Sp=52, W	1796	V 1796/97	160-180
61527	7:W9	Tall	152	Sp=69, W	1797	V 1797/98	160-180
61528	8:W4	Tall	94 (1 radie)	Sp=61, W	1798	V 1798/99	100-120
61529	9:W5	Tall	77 (1 radie)	Sp=22? ej W	1789	E 1789	120-140
61530	10:w9	Tall	105 (1 radie)	Sp=52, W	1798	V 1798/99	110-130
61531	11:M1	Tall	101 1 radie)	Sp=64, W	1794	1796 ± 2	110-130
61532	12:M5	Tall	89 (1 radie)	Sp=51, W	1796	V 1796/97	90-110
61533	13:E5	Tall	72 (1 radie)	Sp=49, W	1778	1788 ± 10*	80-100
61534	14:E7	Tall	62 (1 radie)	W	1778	V 1778/79	80-100
61535	15:E7	Tall	82	Sp=49, ej W	1778	V 1778/79	90-110
61536	16:E6	Tall	86	Sp=53, W	1778	V 1778/79	90-110
61537	17:E5	Tall	126	Sp=64, W	1767	E 1767*	130-150
61538	18:S8*	Gran	71	W	1778	V 1778/79	80-100
61539	19:*	Tall	128	Sp~10, ej W	1830	1880 ± 15	180-200

61540	20:E5	Tall	87	Sp=40, ej W	1751	1766±15*	90-110
61541	21:E3	Tall	90	Sp=46, ej W	1767	1777 ± 10	100-120
61542	22:E1	Tall	138	Ej W	Ej daterad	-	(170-190)
61543	23:*	Ask	108	W	2011	1903-2011*	>200
61544	24:N4	Tall	78	Sp=46, W	1785	V 1785/86	80-100
61545	25:N5	Tall	85	Sp=55, W?	1783	1785 ± 2	90-110
61546	26:N6	Tall	64	Sp 40, W	1784	1785 ± 1	90-110

**Vinterhalvåret eller ”vintern” betyder egentligen från slutet av augusti till början av maj när stamvirket inte tillväxer.

*61522 trots att provet har vankant så kan man inte ange ett exakt fällningsår eftersom trädet i slutet av sin levnad uppvisar två till tre perioder av kraftig tillväxtminskning/kollaps sådana som brukar inträffa vid grundvattenshöjningar. Det är möjligt att trädet stått vid en sjö som har dämmts (av människan eller naturkrafter) första gången år 1718 eller möjligen år 1710.

*61533 har fått dateringen 1788±10 eftersom vankanten är otydlig, sannolikt är den avverkad vinterhalvåret 1778/79

*61537 trädet är självdött 1767 eller något senare. Avverkningen kan ha gjorts betydligt senare som en torrfura.

*61538 Provets placering är ”*ex situ*” och bedömts sitta högt uppe på sydväggen. Den satt ihop med klockstapelkonstruktionen. Virket uppfattades av mig som samma typ som det i den förfallna boden, vilket är naturligt eftersom klockstapeln stod i anslutning till denna. Dateringen och den dendrokronologiska korrelationen visar detta.

*61539 Klockstapel, se nedan.

* 61540 dateringen 1751-1781 är en försiktig bedömning. Mest sannolikt är virket avverkat 1751-1771

Kommentarer till den dendrokronologiska analysen

Vårdträd, prov 23

*61543 är en levande ask. Endast halva radien nåddes med tillväxtborren som är 40 centimeter lång. Den äldsta årsringen dateras till 1903. Trädet har inga nämnvärda tillväxtstörningar under denna tid som uppstår vid till exempel hamlings, Skulle trädet genom hela sin levnad vara ohamlat så bör trädet vara planterat omkring år 1800. Är trädet hamlat så kan den nu inte undersökta delen innehålla många tunna årsringar så att trädet kan vara mer än 100 år äldre.

Sorgenfri, prov 1-5 & 24-26

Allt talar för att huset är uppfört 1786. Fyra av åtta prover dateras till **vinterhalvåret 1785/86**. De övriga täcker denna säsong med högst två års osäkerhet undantaget prov 2 som är kraftigt tillväxtstört. Ytterligare en bekräftelse gavs efter analysen var genomförd. Under panelen på västväggen stod inrstat 1786. Även om inte östra väggen är provtagen kan man på goda grunder överge idén om att stugan tidigare skulle vara en backstuga.

Lusthuset, prov 6-12

Den första våningens väggvirke är undersökt, den västra väggen samt mellanväggen i nord-sydlig riktning som tidigare utgjort en yttervägg mot öster. Källaren saknade synligt provtagningsbart virke och övre våningsplan undersöktes inte alls.

Virket är avverkat under **tre vintersäsonger, 1796/97, 1797/98 och 1798/99**. Virke som dateras med något större osäkerhetsmarginal pekar på samma eller ungefär samma fällningstid. Ett mönster kan skönjas med ett undantag att det först avverkade virket ligger lägst och det sist avverkade ligger högst. Detta kan innebära att de daterade varven beskriver hastigheten som virket är uppfört. En annan gångbar förklaring är, att man har samlat virke under minst tre år och sedan uppfört byggnaden och att de fem, eller möjligen sex, virkesstyckena av slumpen hamnat i stort sett i tidsordning. Den undersökta byggnadsdelen är uppförd 1799 eller möjligen något år senare.

Förfallen bod, prov 13-18

Fyra av sex stockar är med säkerhet avverkad **vinterhalvåret 1778/79**. De övriga är sannolikt avverkade samma år. En torrfura har använts som vid avverkningstillfället stått död i 10 till 20 år. Här uppträder undersökningens enda granvirke. Måhända är denna byggnad vid uppförandet lägre rankad.

Klockstapel, prov 19

Det undersökta virket saknar mycket av ytveden, splinten, därför måste osäkerhetsmarginalen bli stor. **Trädet är avverkat 1865 till 1895**, mest sannolikt har avverkningen skett 1875 till 1885.

Ladugård återanvänt från den gamla ladugården eller mangårdsbyggnaden, prov 20-22

Virket är återanvänt i denna 1930-talsbyggnad och har enligt utsagor tillhört den äldre ladugården eller möjligen den gamla mangårdsbyggnaden. Virket är stående i öst västlig riktning i en mellanvägg. Provbeskrivningen anger "från öst räknat". Inget virke har fått ett exakt fällningsår. Antar man att virket är avverkat samtidigt så är det **mest sannolikt att avverkningen har skett 1767 till 1771**. Fler prover behövs för att få ett mer precist och säkert(jämför prov 22) uttalande.

Sammanfattningsvis kan konstateras att undantaget klockstapeln finns det inget virke från de undersökta byggnaderna som är avverkat efter 1700-talet. Nästan allt virke 21 av 22 är av furuvirke, endast en är av gran. Det är inte helt klarlagt om detta återspeglar ett aktivt virkesval eller om det i en viss mån återspeglar skogens trädslagssammansättning. Alla prover har daterats med lokala eller regionala dendrokronologiska serier. Det är därför sannolikt att allt undersökt virke är hämtat från fastigheten.

Tack

Till Agneta Mejer som har hjälpt till med provtagningen och stött min provtagningsplan.

Hans Linderson

Faktura framställs senare av Lunds Universitet.

Mätresultaten kommer att bevaras på laboratoriet och utnyttjas i universitetets forskning.

Proverna kommer att ingå i RAÄ´s arkiv och förvaltas av laboratoriet.

Rapporter och andra skrifter angående de dendrokronologiska resultaten tas tacksamt emot.

Med hälsning och önskan om fortsatt samarbete.

Hans Linderson, Laboratorieföreståndare

Lunds Universitet

Laboratoriet för Vedanatomi och Dendrokronologi, Sölvegatan 12, 223 62 Lund

E-post: Hans.Linderson@geol.lu.se

Tel: 046-2227891 , 0738-448812